

Секція: Державне управління, самоврядування і державна служба

Панченко Олег Анатолійович

доктор медичних наук, професор,

Заслужений лікар України, президент

ГО «Всеукраїнська професійна психіатрична ліга»

м. Київ, Україна

ВИДИ ТА СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Інформаційна безпека є однією з складових частин національної безпеки країни. Створення розвиненого і захищеного інформаційного середовища є неодмінною умовою розвитку суспільства забезпеченню успіху при вирішенні з0адач у політичній, військовій, соціальній, економічній та інших сферах державної діяльності держави. Останнім часом у світі відбуваються якісні зміни у процесах управління, зумовлені інтенсивним впровадженням сучасних інформаційних технологій у всі сфери життєдіяльності. Разом із зростанням цінності інформаційних даних посилюється небезпека несанкціонованого втручання в роботу інформаційних систем, що може викликати негативні наслідки, як для окремої особи, так і для суспільства в цілому [1; 2; 3].

Наразі для всіх є очевидним, що інформаційна сфера фактично перетинає усі підсистеми національної безпеки будь-якої країни світу, а в умовах переходу до інформаційного стану розвитку суспільства постає визначальною для соціальної та гуманітарної сфер.

У зв'язку з цим в багатьох країнах все більше уваги приділяється проблемам захисту інформації, посиленню алгоритмів забезпечення безпеки даних та пошуків шляхів недопущення несанкціонованого втручання в інформаційне середовище.

Інформаційна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, при якому

запобігається завдання шкоди через неповноту, несвоєчасність і недостовірність поширюваної інформації, порушення цілісності та доступності інформації, несанкціонований обіг інформації з обмеженим доступом, а також через негативний інформаційно-психологічний вплив.

У вітчизняній науці, як правило, виділяють два головні види інформаційної безпеки – це інформаційна безпека особистості та інформаційна безпека держави [4; 5].

Інформаційна безпека особистості характеризується як стан захищеності особистості, різноманітних соціальних груп та об'єднань людей від впливів, здатних проти їхньої волі та бажання змінювати психічні стани і психологічні характеристики людини, модифікувати її поведінку та обмежувати свободу вибору.

Під інформаційною безпекою держави розуміють створення безпечних умов існування інформаційних технологій, які включають питання захисту інформації, як такої інформаційної інфраструктури держави, інформаційного ринку та створення безпечних умов існування і розвитку інформаційних процесів.

При цьому ефективність інформаційної безпеки держави вагомою мірою характеризується ефективністю вжитих заходів із забезпечення інформаційної безпеки особистості.

У свою чергу інформаційна безпека держави та інформаційна безпека особистості має дві складові: інформаційно-технологічну та інформаційно-психологічну [6; 7].

Інформаційно-технологічна складова полягає у можливості та обсягу доступу до інформаційних ресурсів, розвитку і за потреби захисту власних інформаційних ресурсів, використанні новітніх інформаційних технологій створенні, обробці та поширенні інформації, забезпеченні конфіденційності, цілісності та доступності приватної інформації, в тому числі інтелектуальної власності.

Інформаційно-психологічна складова – це стан захищеності психіки від дії різноманітних інформаційних чинників, що перешкоджають або ускладнюють формування і функціонування адекватної інформаційно-орієнтаційної основи соціальної поведінки людини, перешкоджають процесу її соціалізації особистості та в цілому негативно впливають на життєдіяльності її в сучасному суспільстві.

З цього випливає, що інформаційно-технологічна складова інформаційної безпеки за своєю суттю та завданням у більшій мірі притаманна саме інформаційній безпеці держави, оскільки досягнення максимально ефективного результату можливо тільки із залученням значних фінансових та трудових ресурсів.

У свою чергу ефективність інформаційно-психологічної складової інформаційної безпеки залежить від індивідуально-психологічних особливостей і загальних характеристик, закономірностей функціонування психіки кожної людини та інформаційних бар'єрів.

Можливості впливу інформаційного простору на людину визначаються індивідуальними особливостями сприймання інформації і є досить обмеженими. Такими обмеженнями виступають інформаційні бар'єри. Вони є тим фактором, який обмежує ступінь впливу інформаційного простору на формування особистості [5; 6; 7]. Профільні науковці наводять наступну класифікацію таких бар'єрів:

- географічні – визначаються відстанню між джерелом та споживачем інформації;
- історичні (часові) – визначаються часовим проміжком між моментом появи та моментом споживання інформації;
- державні – визначаються як наявністю державних кордонів, так і відмінностями державно-адміністративного устрою;
- відомчі – визначаються, в першу чергу, функціональною структурою й функціями тих чи інших установ й організацій;

- режимні – є найбільш характерними для спецслужб, спрямовані на запобігання витоку конфіденційної інформації з метою охорони державної та військової таємниці;
- економічні – виникають як результат нестачі економічних ресурсів, необхідних для нормального обміну інформацією;
- технічні – виникають внаслідок недостатньої розвиненості технічних засобів, що перешкоджає руху інформаційних ресурсів;
- мовні – є результатом семантичної невідповідності різноманітних систем;
- термінологічні – виникають в результаті взаємодії різноманітних предметних областей;
- психологічні – є наслідком відсутності психологічної готовності з боку індивіда до сприйняття інформації;
- резонансні – є результатом прагматичної невідповідності інформаційних масивів потребам конкретного споживача.

До наведеної класифікації слід ще додати психофізіологічні можливості індивіда, які також виступають в ролі обмеження доступу до інформації. Фізіологічні можливості людини щодо сприйняття інформації обмежені 40-50 біт/сек. Реальна швидкість сприйняття інформації ще нижче. Зростаючі інформаційні потоки призводять до появи психологічного перевантаження і почуття дискомфорту, а в результаті часткове або повне не сприймання інформації. Тобто виникає феномен, коли в умовах «інформаційного буму» відчувається «інформаційний голод», людина занурюється в «інформаційному смітті» і не може отримати потрібну їй інформацію.

Зменшення інформаційних бар'єрів, в умовах коли це є можливим, повинно бути пріоритетним завданням держави в частині посилення інформаційної безпеки особистості.

Належне забезпечення інформаційної безпеки особистості та, особливо, інформаційно-психологічної її складової, постає одним із найважливіших чинників забезпечення безпеки держави, тому що має відношення до свідомості людини, її переконань, сенсів, ідеалів і впливає на її поведінку, життя та діяльність, тим самим визначаючи ефективність внеску людини у спільне благо, ступінь корисності або загрози її для решти суспільства.

Література

1. Богуш В.М., Юдін О.К., Інформаційна безпека держави. К.: «МК-Прес», 2005. 432с.
2. Гуцу С. Ф. Правові основи інформаційної діяльності: навч. посіб. Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2009. 48 с.
3. Деремо В. Н. Теоретико-методологічні засади класифікації загроз об'єктам інформаційної безпеки // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2015. № 2. С. 16-22.
4. Кормич Б. А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: монографія. Одеса: Юридична література, 2003. 472 с.
5. Марущак А. І. Інформаційно-правові напрями дослідження проблем інформаційної безпеки // Державна безпека України. 2011. № 21. С. 92-95.
6. Остроухов В., Петрик В. До проблеми забезпечення інформаційної безпеки України // Політичний менеджмент. 2008. № 4. С. 135-141.
7. Степко О.М. Аналіз головних складових інформаційної безпеки держави // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: Економіка, право, політологія, туризм. К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту "НАУ-друк", 2011. Вип. 1(3). С. 90-99.